

עיריית יבנה

חלק א - טקסט א:

עישון נרגילה יותר מסוכן לבריאות מסיגריות

מעובד עפ"י מאמר מאת ד"ר איתי גל, ynet, חדשות בריאות מיום 24.8.09

1 הנרגילה היא מתקן המשמש לעישון טבק, לרוב בטעמי פירות. הנרגילה מורכבת מראש, גוף, צינורית עם פיה וצנצנת זכוכית לאחסון המים. תהליך שפפת הטבק מתחיל בראש הנרגילה בעזרת גחלי פחם בוערים הנמצאים סמוך לטבק. עשן הטבק עובר דרך הצינורית ונשאף לריאות, אחרי שעבר דרך המים שבגוף הנרגילה.

5 תערובת הפירות התמימה לכאורה, המצוירת על אריזת הטבק מכילה מולסה (חומר מתוק המופק מסוכר) וכן זפת, ארסן ועופרת, העלולים לגרום למחלות סרטן שונות כמו סרטן הריאה, החניכים, השפתיים ושלפוחית השתן.

מחקר שנערך לפני מספר שנים באוניברסיטת בר אילן העלה כי 37.7% מכלל התלמידים בבתי הספר התנסו לפחות פעם אחת בעישון נרגילה, בעוד ש- 27.7% מהתלמידים התנסו בעישון סיגריות. 23.8% מהתלמידים מעשנים נרגילה באופן קבוע לעומת 13.2% שמעשנים סיגריות.

15 חוקרים בבריטניה מצאו כי עישון של נרגילה בודדת מעלה את רמת חד-תחמוצת הפחמן בדם פי 5 לפחות בהשוואה לאלה מעישון סיגריות בודדות. החומר הרעיל הזה עלול לגרום לנזק מוחי ולאיבוד הכרה.

לפי מחקר זה, עישון נרגילה מסוכן יותר מעישון סיגריות. "מצאנו כי עישון בודד של נרגילה במשך 30 דקות גורם לעלייה ברמת חד תחמוצת הפחמן הגבוהה פי 5 מעישון סיגריה", אמרו החוקרים. "זבמקרים חמורים במיוחד רמת חד-תחמוצת הפחמן בעקבות עישון ממושך של נרגילה עלולה להיות גבוהה פי 400 עד 450 מאשר לאחר עישון סיגריה".

20 בנוסף לכך הם טוענים: "כל עוד אין אכיפה מספקת, חברות הסיגריות ומוצרי הטבק ימצאו את דרכם גם אל הקטינים. על המזלזל להשקיע יותר באכיפת החוקים הקיימים והחדשים".

הבה נרגילה
זהו קמפיין ראשון בעולם נגד עישון נרגילה.
הקמפיין עלה במגוון ערוצי טלוויזיה, אינטרנט ועיתונות

אזהרה!
כל סיגריה ומכניסה 43
חומרים מסרטנים לגופך
משרד הבריאות

אזהרה!
הסיגריות פוגעות
בכושר הגופני שלך
משרד הבריאות

ענו על השאלות:

1. א. מהי הטענה המרכזית במאמרו של ד"ר איתי גל?

ב. על מה מבסס הכותב את טענתו? פרט.

2. בשורה 5 במאמר מכנה הכותב את תערובת הפירות המצוירת על אריזת הטבק "תמימה לכאורה". מדוע הוא מכנה אותה כך?

3. בשורה 10 במאמר כתוב: "מחקר שנערך לפני מספר שנים באוניברסיטת בר-אילן העלה כי 37.7% מכלל התלמידים בבתי הספר התנסו לפחות פעם אחת בעישון נרגילה בעוד ש 27% מהתלמידים התנסו בעישון סיגריות".

א. באיזו מילת קישור מבין הרשימה שלפניכם ניתן להמיר את המילה "בעוד ש"? נמקו את בחירתכם.
מפני ש..., לעומת זאת..., לכן..., למשל...

ב. בשורה 13 כתוב: "חוקרים בבריטניה מצאו כי עישון נרגילה בודדת מעלה את רמת חד-תחמוצת הפחמן בדם פי 5..."

באיזה משני המשפטים שלהלן מתקיים אותו יחס לוגי? נמקו.
א. עישון נרגילה אסור כי הוא מסוכן.
ב. מהמחקר עולה כי תלמידים רבים מעשנים נרגילה.

נימוק

4. במאמר כתוב: "כל עוד אין אכיפה מספקת..." (שורה 20).

מהי המשמעות של המילה "אכיפה"?

- א. למצוא דרך לעקוף את החוק.
- ב. להכריח מישהו להישמע לחוק.
- ג. לגרום למישהו להפר את החוק.
- ד. להימנע במידת האפשר מביצוע החוק.

5. אחד השירים המפורסמים בעברית נקרא "הבה נגילה".

למאמר נלווה קטע בשם "הבה נרגילה".

מדוע, לדעתכם, בחר הכותב בכותרת זו?

6. בטקסט א ובשלטי האזהרה מופיעים פעלים רבים בצורת בינוני/ הווה.

מדוע מופיעים הפעלים בצורה זו דווקא?

הקשר בין עישון נרגילה לתאונות דרכים

מעובד עפ"י כתבתו של שחר הזלקורן, ynet, מיום 24.10.2011

- 1 חוקרים מהטכניון, מאוניברסיטת חיפה ומהמרכז הרפואי בצפת ערכו מחקר מקיף, וממנו עולה כי עישון נרגילה גורם לעלייה משמעותית בכמות תאונות הדרכים ועברות התנועה שביצעו נהגים אשר השתמשו בכלי העישון הפופולרי. "נהגים שעישנו נרגילה לקחו יותר סיכונים בזמן הנהיגה", מסבירים החוקרים. "עישון הנרגילה גרם לירידה ברמת הזהירות ויציבות הנהיגה. מיד
- 5 לאחר עישון נרגילה הייתה עלייה של 33% בסך במספר תאונות הדרכים ובמספר עברות אי-ציות לרמזור אדום, בהשוואה לקבוצת הביקורת – שלא עישנו נרגילה".
- על-פי המחקר, מיד לאחר עישון נרגילה נרשמה בקרב המשתתפים עלייה משמעותית בדופק וירידה בריכוז החמצן בדם. במקביל לשינויים אלה נצפו שינויים בהתנהגות המשתתפים. למשל, מיד לאחר עישון נרגילה נצפתה עלייה משמעותית בשיעור הנהגים שלא צייתו לרמזור אדום.
- 10 תופעות לוואי נוספות, כמו עייפות וחוסר ריכוז, עשויות להסביר ביצוע עברות תנועה נוספות, כמו חציית קו הפרדה וסטייה מנתיב הנסיעה.
- לאחרונה הצהיר בכיר ברשות הלאומית לבטיחות בדרכים: "גילינו שהנרגילה שמאוד נפוצה אצל החבריה הצעירים, גורמת לעייפות. אמנם עישון נרגילה אינו אסור על-פי חוק, אולם הוא עלול לגרום לתאונות דרכים"

ענו על השאלות:

7. א. במאמר של שחר הזלקורן מדווח על מחקר שנערך על-ידי חוקרים מהטכניון, מאוניברסיטת חיפה ומהמרכז הרפואי בצפת.

השלימו על-פי המאמר:

שאלת המחקר: _____

תוצאות המחקר: _____

מסקנת המחקר: _____

- ב. בשורה 6 במאמר כתוב: "...בהשוואה לקבוצת הביקורת". משפט זה נפוץ בתיאור מחקרים. לשם מה חשוב לציין זאת בתיאור מחקר? הקיפו את התשובה המתאימה:

- כדי לתאר את אוכלוסיית המחקר.
- כדי להוכיח שהמחקר אמין.
- כדי להציג את מסקנות החוקרים.
- כדי להמליץ על דרכים ליישום.

8. בשורה 9 במאמר כתוב: "... נצפתה עלייה משמעותית בשיעור הנהגים של צייתו לרמזור אדום". באיזה מבין זוגות המילים הבאות מתקיים היחס כמו בין הזוג **לציית – צייתו**? (מבחינת חלקי הדיבור)

הקיפו את התשובה המתאימה:

- לחקור – מחקר
- לאכוף – אכיפה
- להזהיר – זהיר
- לנהוג – נהג

9. לפי שלט האזהרה הנלווה למאמר א, הסיגריות פוגעות ב**כושר הגופני**. הביאו הוכחות לכך מן המחקר המובא במאמר ב.

10. לפניכם שני משפטים מתוך המאמר:

- א. מיד לאחר עישון נרגילה הייתה עלייה במספר תאונות הדרכים.
- ב. עישון נרגילה גרם לירידה ברמת הזהירות ויציבות הנהיגה.

כתבו את שני המשפטים כמשפט אחד. הוסיפו ביניהם מילת קישור מתאימה.

11. מיינו את הפעלים שלפניכם ל**פעיל** ול**סביל** לפי משמעותם בטקסט.

ערכו (שורה 1), גורם (שורה 2), ביצעו (שורה 2), השתמשו (שורה 3), נרשמה (שורה 7), ניצפו (שורה 8), צייצו (שורה 9), נפרצה (שורה 12)

פעיל:

סביל:

12. עיינו בערך המילוני "חקיקה":

חִקְיָה שֵׁם נִי

1. חריתה באבן או בחומר קשה אחר; חיתוך של תבנית על פני השטח של עצם מסוים.
הפעלים עסקו בחקיקת שמו של הנפטר על גבי המצבה
2. קביעת חוקה או חוקים; מערך הפעולות המביאות להתקבלותם של חוקים; החוקים עצמם.
הכנסת ממונה על חקיקת חוקים בישראל [חקיקות; ח.ק.ק.]

א. לפי הכתוב במילון, למילה "חקיקה" יש שתי משמעויות.

איזו משמעות מתאימה למאמר?

ב. מן הכתוב בערך ניתן ללמוד על המילה "חקיקה" כמה פרטים:

- חלק הדיבור הוא: _____
- המין הדקדוקי הוא: _____
- השורש הוא: _____

13. לפניכם ארבעה זוגות של מילים.

בחרו בזוג המילים שמתקיים בו יחס של נרדפות

- בקביעות – באופן מזדמן
- לשאוף – לנשוף
- עברות - חטאים
- נפוצה – נדירה

14. לפי המאמר, עישון נרגילה הוא פעולה נפוצה מאוד בקרב צעירים. האם, לדעתכם, יש לאסור עישון נרגילה בקרב בני נוער? נמקו את דבריכם.

16. שם המספר

במשפטים שלפניכם המירו את הספרות במילים.

א. לאחר עישון נרגילה הייתה עלייה ב- 33% במספר תאונות הדרכים.

ב. עישון נרגילה בודד מעלה את רמות דו תחמוצת הפחמן בדם פי 5 לפחות בהשוואה לאלה

מעישון סיגריות בודדות.

ג. כל סיגריה מכניסה 43 חומרים מסרטנים לגוף.

17. לפניכם משפטים הלקוחים ממאמרים א וב, ובהם פעלים מודגשים. כתבו את השורש ואת הבניין שלהם.

1. נרגילה הוא מתקן המשמש לעישון טבק.

שורש _____ בניין _____

2. הנרגילה מורכבת מראש, גוף וצינורית עם פיה.

שורש _____ בניין _____

3. לפי מחקר שנערך בבריטניה עישון נרגילה מסוכן יותר מעישון סיגריות.

שורש _____ בניין _____

4. החוקרים טוענים כי כל עוד אין אכיפה מספקת מוצרי הטבק יגיעו גם לקטינים.

שורש _____ בניין _____

5. עישון נרגילה גורם לעלייה משמעותית במספר התאונות שביצעו נהגים אשר השתמשו בכלי העישון הפופולרי.

שורש _____ בניין _____

18. כתבו על-פי טקסט א וטקסט ב דף מידע המיועד לבני נוער בנושא עישון נרגילה (בהיקף של 10 שורות). יש לכלול בדף מידע זה את עיקרי המידע על עישון נרגילה ועל הסכנות הכרוכות בו.

חלק ב' - לפניכם מאמר בנושא ההתמכרות למרשתת.

קראו אותו, וענו על השאלות.

טקסט א

התמכרות לאינטרנט¹

מעובד על-פי ליאור עילם*,

אוחזר מאתר מטה <http://lib.cet.ac.il/pages/item.asp?item=2334>, ב- 31/1/12

אם בתקופה האחרונה חבריכם מגיעים לעבודה או ללימודים כשהם סובלים מכאבי ראש ועיניהם אדומות, נראה שהם סובלים מחוסר שינה. סיבותיהם שמורות עמם, כמובן, אולם בהחלט ייתכן שהם "קורבנות" לסוג חדש של התמכרות - התמכרות לאינטרנט.

רשת האינטרנט מציעה מגוון רחב של יישומים, דוגמת גלישה באתרי www, דואר אלקטרוני, קבוצות דיון וחדרי שיחה. מחקרים מעלים כי חדרי השיחה (Chat) מספקים את עיקר המשיכה למסרי האינטרנט. חדרי השיחה מאפשרים לאנשים מכל העולם, ללא תלות בהשקפת עולמם, להיפגש בחדר וירטואלי אחד ולשוחח על כל נושא אפשרי. המשתתפים בשיחה בוחרים לעצמם כינוי. הם אינם צריכים להזדהות בשמם האמתי או למסור על עצמם פרטים מזהים. למעשה, אף אחד מהמשתתפים אינו יכול לדעת אם המשתתפים האחרים דוברים אמת או בודים כזבים מלבם. במרבית המקרים מתנהלת השיחה באמצעות הקלדה, אם כי הולכת ומתפשטת התופעה של חדרי שיחה שבהם יוצרים המשתתפים קשר באמצעות קול ואף בליווי תמונה.

שני סטודנטים מאוניברסיטת בר אילן, שקד וגרוסברד, ערכו לאחרונה מחקר על תופעת ההתמכרות לאינטרנט. שתי מסקנות העולות מתוך המחקר הן כי לשימוש באינטרנט השפעה ברורה על חיי החברה ועל פעילות הפנאי של המשתמש (הללו מתקצרים ככל שהמשתמש מקדיש שעות רבות יותר לשימוש באינטרנט), וכי עוצמת ההשפעה כפופה לרמת (זמן) השימוש.

שקד וגרוסברד מצטטים מתוך מחקרה של הפסיכולוגית קימברלי יאנג אשר קבעה ששימוש כפייתי באינטרנט עלול לגרום לתוצאות שליליות משמעותיות בתחומי הלימודים, החברה, הכספים והעבודה. זאת בדומה לבעיות שתועדו כתוצאה מהתמכרויות "מוכרות" יותר, דוגמת הימורים כפייתיים, אכילה כפייתית או אלכוהוליזם. המכורים איבדו שליטה על יכולתם להגביל את כמות הזמן שהם הקדישו לשיטוט באינטרנט, ודיווחו על בעיות משמעותיות בחייהם כתוצאה מכך.

באופן מפתיע למדי, למרות התוצאות השליליות הללו, מכורים רבים לא הביעו רצון לצמצם את זמן השימוש באינטרנט. הנחקרים דיווחו על תלות מוחלטת באינטרנט ועל חוסר יכולת לוותר על חלקה של הרשת בחייהם או להגביל את עצמם מבחינת זמן השימוש.

ממחקרה של יאנג עולה שמתמכרים, שסגרו את החשבון שלהם אצל ספק האינטרנט, מכרו את המודם או אפילו פירקו לגמרי את המחשב, דיווחו על הרגשה של "השתוקקות" הדומה לזו של מעשן הנמצא בגמילה מסיגריות. צורך עז זה גרם להרכבת המחשב מחדש, קניית מודם ופתיחת חשבון חדש אצל ספק אינטרנט - הכול כדי לספק את הצורך באינטרנט. חלק מהמכורים השתמשו באינטרנט כאמצעי לברוח מבעיות או לשפר את מצב רוחם המדוכא (שנבע כתוצאה מהרגשה של חוסר אונים, אשמה, חרדה או דיכאון). חלקם שיקרו לבני המשפחה או לחברים כדי להסתיר את

מידת התמכרותם לאינטרנט, סיכנו מערכת יחסים רצינית, עבודה או לימודים, וחזרו להשתמש באינטרנט אפילו לאחר שבזבזו על החיבור לרשת סכום כסף מופרז.

ממחקר שערכה הפסיכולוגית קימברלי יאנג עולה שילדים עלולים להתמכר לאינטרנט, בעיקר בעקבות שימוש מופרז בחדרי השיחה, אבל גם כתוצאה מגלישה אינטנסיבית ומהשתתפות במשחקים מקוונים. התמכרות הילד לאינטרנט פוגעת בו ישירות. היא עלולה להפוך אותו לאדם מתבודד ולהרוס את חיי המשפחה שלו בעתיד.

חלק מהחוקרים סבורים ששימוש מופרז ברשת האינטרנט עלול ליצור טשטוש הגבולות בין העולם הווירטואלי לזה המציאותי. אמנם בנושא זה אין עדיין מחקרים מעמיקים, אולם עצם העובדה שהרשת מאפשרת לכל אחד ללבוש ולפשוט זהויות, להופיע בחדרי שיחה תחת כינויים שונים ולמסור מידע כוזב כרצונו, בלי חשש להיתפס, מעלה חשש כי התמכרות של ילדים לאינטרנט תלווה בבעיית זהות.

עם כל זאת יש לזכור, שלא כל המומחים רואים את ההתמכרות לאינטרנט כבעיה חמורה. למעשה חלק מהם סבורים שעדיף שהילדים ישתמשו בכלי טכנולוגי הדורש מידה מסוימת של הפעלה אקטיבית מאשר בליווי אותן שעות בצפייה פסיבית בתכניות טלוויזיה. דון טפסקוט, מחבר הספר "Growing Up Digital" מציג תמונה הרבה יותר ורודה, שבה ילדים משתמשים באינטרנט כדי לשחק, לבנות מערכות יחסים ולחקור את העולם. לדעתו, רשת האינטרנט מסייעת לילדים בהקניית תחושת זהות, החיונית להתפתחותם.

יש לזכור שהקניית יסודות שימוש נכונים לילד ברשת האינטרנט, תחת הנחיה ופיקוח מתאימים, תסייע לו לפתח חשיבה עצמאית ולמידת חקר - יכולות אשר העשויות לשמש מפתח להצלחת הילד בעולם הטכנולוגי של המאה העשרים ואחת.

*הכותב הוא מנכ"ל בוקלי, מרצה ויועץ בתחום האינטרנט

שאלות

1. א. מהי טענתו המרכזית של כותב המאמר?

ב. הכותב מביא כמה נימוקים לביסוס טענתו. הסבירו שניים מהם.

2. בפסקה אחת לפני סוף המאמר המתחילה במילים: "עם כל זאת יש לזכור..." מוצגים דבריו של דון טפסקוט. השלימו את המשפט: "דבריו של דון טפסקוט מציגים

א. דוגמה לביסוס ולהוכחה ב. עמדה של מתנגדים ג. הנמקה לטענת הכותב

3. לפניכם הערך "התמכר" ממילון אבן שושן:

- התמכר, **התמכר**, 1. נקבר או נקבר את עצמו: "התמכרתם שם לאיביו לעבדים ולטפוחות ואין קנה" (בריש כח סה). 2. התמכר, הקו"ש את עצמו לדבר-מה מסוים בכל לבו [ביחוד לשלילה]: "לא היה באחאב אשר התמכר לעשות הרע בעיני ה'" (מלכים א כב כה). "ותגדל רעהו מאד ולכל רעה התמכר" (כו סייא מו לט). "האיש אשר לב לו להתמכר לאיזה אידאל רוחני" (אחד העם, קט).

א. מבין שתי המשמעויות (ההגדרות) בערך "התמכר" איזו משמעות היא המתאימה ביותר לטקסט? **נמקו**.

ב. המילה "התמכר" גזורה מן השורש _____ שורש זה נוטה בבניינים שונים.

לפניכם הערך "מכור". איזו מבין המשמעויות (ההגדרות) המוצגות יכולה להחליף את המילה "התמכר" במשמעות שבטקסט? _____

מכור ח' [מן מכר, מכר] 1. שָׁמַכְרוּ אוהו, שֶׁהִתְמַכְרוּ לְרִישוֹת הַקְּדוֹנָה: "המכור את הַבַּיִת... קָל הַתְּמַכְר לְקַרְנֵי הַבַּיִת זֶה מְכֹר" (תוספתא בבא בתרא ג א). קְחוּרָה מְכֹרָה. 2. [במטאלה] מְשַׁעֲבֵד לְמִלְטָהוּ עַל יְדֵי שְׂקָבֵל שֶׁחָד וְכַדוּמָה: הַמְּכֹרָה הָאִשִּׁים אֶת עַד הַתְּבִינָה שֶׁהוּא מְכֹר. הַקְּדוֹנָה הַקְּטָנָה מְכֹרָה לְמַעֲנֵה הַגְּדוּלָה. 3. [במטאלה] מְשַׁעֲבֵד, מְחַמְסֵר בְּקַבְיִטוֹת (לְטַרְיַנַת סָטִים, אֶלְכֹהוֹל וְכו') כַּתוּבָה פְּפָה: מְכֹר לְפָטִים. - [מְכֹרָה, מְכֹרִים, מְכֹרוֹת]

ג. ציינו את חלקי הדיבור של כל מילה: "התמכר", _____, "מכור" _____.

4. לפניכם טבלה ובה שמות פעולה. נתחו אותם לפי הטבלה.

שם הפעולה	שם הפועל	פועל מאותו שורש בבניין אחר
קרינה		
ספון		
קרנל		
השקפה		
השתתפות		

5. לפניכם פסקה מתוך הטקסט:

"חלק מהחוקרים סבורים ששימוש מופרז ברשת האינטרנט עלול ליצור טשטוש גבולות בין העולם הווירטואלי לזה המציאותי. אמנם בנושא זה אין עדיין מחקרים מעמיקים, אולם עצם העובדה שהרשת מאפשרת לכל אחד ללבוש ולפשוט זהויות, להופיע בחדרי שיחה תחת כינויים שונים ולמסור מידע כוזב כרצונו, בלי חשש להיתפס, מעלה חשש כי התמכרות של ילדים לאינטרנט תלווה בבעיית זהות."

מצאו חמש (5) צורות בינוני (הווה), ומיינו אותן לשלושה תפקידים שונים של הבינוני (חלקי דיבור שונים).

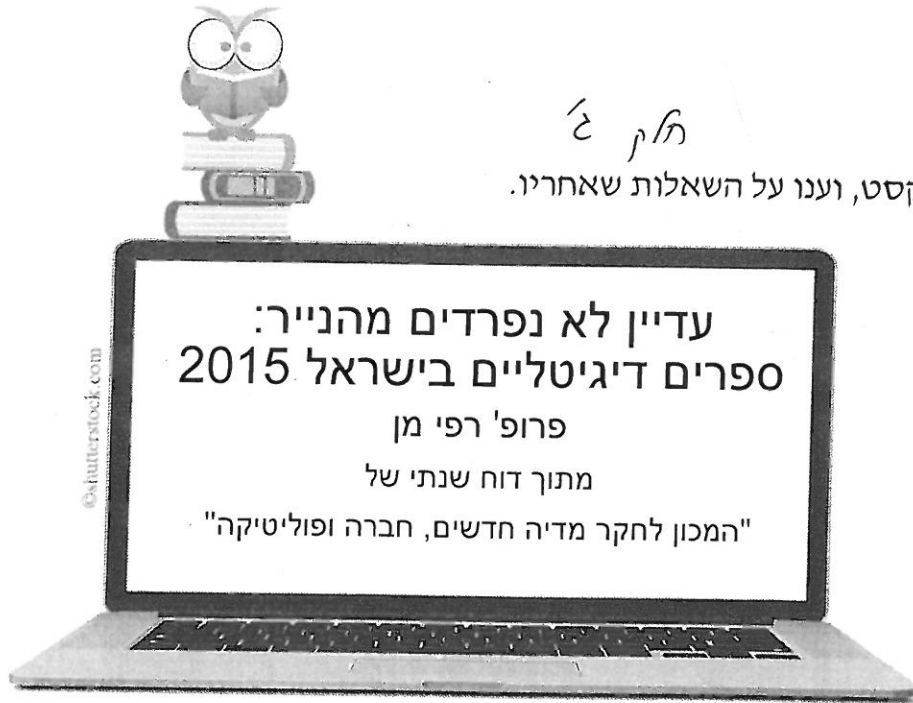
8. הפועל רכש יכול להצטרף למילים שונות בעברית וליצור מטבעות לשון או צירופים בעלי משמעות חדשה.

א. לאילו מילים מן המילים שלהלן יכולה המילה רכש להצטרף? (הקיפו במעגל)

כישורים, מילים, מחשבות, השכלה, רגש, מאפיינים, דירה, מספרים

ב. בחרו שניים מן הצירופים ושלבו אותם בשני משפטים בעלי משמעות בעברית.

חלק ע'
קראו את הטקסט, וענו על השאלות שאחריו.

5 הספר הדיגיטלי הוא חלק בלתי נפרד מתעשיית הספרים בעולם מאז ראשית המאה ה-21. בשונה מהספר המודפס, את הספר הדיגיטלי קוראים באמצעות מחשב נייד או נייד, טאבלט¹, סמארטפון² או מכשיר שפותח למטרה זו. בשנים האחרונות נמשך גידול הדרגתי בהטמעת הספר הדיגיטלי בעולם הספרים בישראל, וחל שינוי בהרגלי הקריאה של הישראלים, אולם עדיין מדובר בחלק קטן מצריכת הספרים במדינה.

ניסיונות חלוציים לפיתוח ספר שאינו מודפס על נייר, אלא בעל מאפיינים אלקטרוניים, נעשו בעולם מאז שנות ה-30 של המאה ה-20. אולם הדחיפה החשובה ביותר לקידום טכנולוגיות הפצה וקריאה חדשניות ניתנה עם הקמתו של "פרויקט גוטנברג" בשנת 1971, אשר נועד לְשַׁמֵּר באופן דיגיטלי בעיקר יצירות מופת. בשנות ה-80 פורסמו כמה ספרים שנועדו לקריאה באמצעות מחשב, ובשנות ה-90 הוחל בהפקת גרסאות דיגיטליות של ספרים בעיקר על גבי תקליטורים³.

15 בתעשיית הספרים הדיגיטליים בעולם, בראש ובראשונה בארצות דוברות אנגלית, שָׁמור מקום מרכזי ל"אמזון", חברת הוצאה לאור, מְכִירָה והפצה. בשנת 2007 השיקה "אמזון" את "קינדל", מכשיר לקריאת ספרים דיגיטליים. מאז הוצאו לשוק דגמים מתקדמים חדשים, וחברות נוספות השיקו מכשירים דומים במקביל.

עם זאת, בסיום 2015 ברור כי תחזיתו הנחרצת של ניקולס גרופונטה⁴, שקבע ב-2010 כי "הספר המודפס ימות בעוד חמש שנים", לא התאמתה. הספר המודפס ממשיך להתקיים ואף להחזיק בחלק הארי של תעשיית הספרים ושל תרבות הקריאה, ואילו הספר הדיגיטלי עדיין ניצב בפני חסמים לא מעטים.

¹ טאבלט – מחשב לוח

² סמארטפון – טלפון חכם

³ תקליטור – CD/דיסק

⁴ פרופ' ניקולס גרופונטה, מייסד מעבדת המדיה של המכון הטכנולוגי של מסצ'וסטס בארצות הברית, אבי הפרויקט "מחשב נייד לכל ילד", שמטרתו להביא את בשורת המחשוב והאינטרנט למאות מיליוני ילדים במדינות מתפתחות.

20 היקף קריאת הספרים הדיגיטליים בישראל

הערכתם של משווקי ספרים דיגיטליים בישראל היא כי ב-2015 חל גידול ברכישת ספרים אלה בהשוואה לשנה הקודמת. יש אף המגדירים את הצמיחה "דרמטית" או "עצומה", אולם פלח השוק של הספרים הדיגיטליים נותר מצומצם, והוא אינו עולה על 2%-3% מכלל שוק הספרים בשנה זו.

25 סקר שנערך במאי 2015 הצביע על כך ש-86% מקוראי הספרים בישראל מעדיפים לקרוא ספרים מודפסים. רק 9% מהמשיבים אמרו שהם עשויים לרכוש ספרים דיגיטליים בשנה הקרובה. על אף שנשים קראו בממוצע יותר ספרים מגברים, גברים גילו פתיחות רבה יותר לקריאת ספרים דיגיטליים. ככל שלקוראי הספרים יש השכלה גבוהה יותר – יש סבירות גבוהה יותר שיעדיפו אמצעים דיגיטליים לקריאת ספרים. בסקר נוסף, שנערך בסוף 2015 בקרב הציבור היהודי, נמצא כי 2% קוראים רק ספרים דיגיטליים, ו-17% קוראים ספרים דיגיטליים לצד ספרים מודפסים. 73% מהמשיבים קוראים לדבריהם רק ספרים מודפסים, ואילו 8% השיבו שאינם קוראים ספרים כלל.

ספרים דיגיטליים לילדים

בחנויות הספרים הדיגיטליים מציינים כי תחום הספרות שבו שיעור המכירות הוא נמוך יחסית הוא ספרי ילדים ופעוטות. זאת אף על פי שבשנים האחרונות נעשו ניסיונות לייצר ספרים לילדים המכילים גם קול, תמונות נעות ועוד. לסיפורים לפעוטות מתווספות אפשרויות משחק והפעלת המסך במגע, אפקטים קוליים ומעורבות גדולה יותר של הילד בקידום העלילה. אולם מחקר שנערך לפני שנים אחדות בארצות הברית העלה כי הגרסאות האינטראקטיביות, הכוללות תנועה וקול, מעודדות אמנם לפנות לספר כאל צורת בידור, אך הן אינן מעודדות הקשבה לסיפור. האפקטים הסיחו את דעת הילדים מהסיפור, ומנעו מהם לזכור פרטים רבים בעלילה.

לכאורה אפשר היה לצפות כי "ילידים דיגיטליים" מובהקים, החיים מרגע לידתם בסביבה של מסכים, יעשו שימוש מרבי בספרים דיגיטליים. אולם החסם העיקרי הוא דווקא זה של ההורים, שגם אם הם עצמם קוראים ספרים דיגיטליים או רוכשים לילדים משחקים אלקטרוניים, הם מבקשים לשמר בעבורם את חוויית הספר המודפס. גם בקרב בני נוער מסתמנים מעבר אטי ומוגבל לספרים דיגיטליים והעדפה לספרים מודפסים.

המעבר לספר הדיגיטלי: נגד ובעד

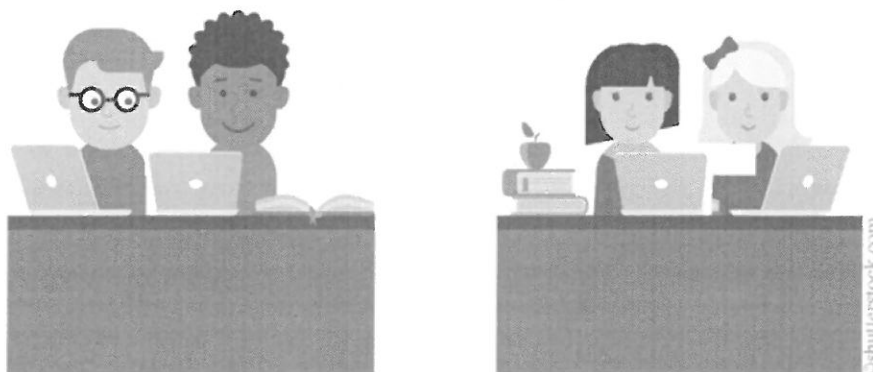
בעוד שבתחומי תרבות, כגון מוסיקה וטלוויזיה, ניכרת זה כמה עשורים נכונות לאמץ את הטכנולוגיות הדיגיטליות, הרי שבתחום הספרים ניכרת נאמנות עמוקה למוצר הדפוס עתיק היומין. באחד הסקרים שנערכו ב-2015 בישראל התבקשו הנשאלים שהעידו על נאמנותם לספר המודפס להסביר את העדפתם זו. 42% הסבירו כי הסיבה לכך היא הנוחות שבקריאת הספר, 23% השיבו כי מדובר באהבה לריח ולתחושה של קריאה בספר מודפס, ו-20% ייחסו זאת לכוחו של הרגל. 9% נימקו את ההעדפה בכך שספרים מודפסים זמינים יותר, ושיעור דומה הצביע על העובדה שהספר המודפס מתאים לקריאה גם בשבת.

55 טיעונים נוספים נגד המעבר לספר הדיגיטלי: הקושי להתמודד עם טכנולוגיה בלתי מוכרת, בעיקר בקרב אנשים מבוגרים, פורמט לא אחיד של ספרים אלקטרוניים המונע העברת הספר בין מכשירים שונים וכן חוסר היכולת להעביר את הספר לקוראים נוספים לאחר סיום הקריאה.

מנגד, משווקי הספרים הדיגיטליים ואלה שמעדיפים לקרוא בדרך זו מציגים שורה של נימוקים התומכים במעבר לטכנולוגיה הדיגיטלית: זמינות ונוחות, חיסכון במקום, התחשבות באיכות הסביבה, התמצאות נוחה בתוכן הספר וגם אפשרויות של חיפוש מילים, סימון משפטים, רישום הערות שוליים ועוד. סקר נוסף העלה כי בין אלה המעדיפים ספרים דיגיטליים, 34% מעדיפים זאת בגלל הזמינות ובגלל הנגישות בכל מקום ובכל מצב, 28% ציינו שדרך זו נוחה יותר, 11.5% אמרו כי חיסכון במקום הוא הסיבה להעדפה, ו-10.7% ציינו את המחיר הנמוך יותר כסיבה להעדפת הספר הדיגיטלי. היכולת להגדיל את אותיות הטקסט בעת הקריאה היא בבחינת יתרון חשוב נוסף לספר הדיגיטלי, בראש ובראשונה לאנשים מבוגרים או למי שסובלים מבעיות ראייה.

ספרים דיגיטליים בבתי הספר

בשנים האחרונות תכנים וספרי לימוד דיגיטליים הופכים לחלק בלתי נפרד מתשתית התוכן בקרב מערכות חינוך במדינות שונות בעולם. בישראל נערך ב-2011 ניסוי ראשון בכיתה בהוראה באמצעות טאבלטים, ומאז הורחבה הטמעת ספרים דיגיטליים במערכת החינוך. רמת ההטמעה והיקפה שונים מבית ספר אחד למשנהו. בעוד ספר הלימוד המודפס מכיל תוכן קבוע של טקסט ותמונות, הרי ספר הלימוד הדיגיטלי משתנה ומתעדכן. על פי משרד החינוך, יש לספר הדיגיטלי גם יתרון בריאותי הודות להקטנה ניכרת במשקל תיק התלמיד, וכן יתרון כלכלי, שכן מחיר הספר הדיגיטלי נמוך מזה של המודפס. משרד החינוך הגביר ב-2015 את פעילותו בתחום הספרים הדיגיטליים ופרסם תכנית שלפיה כל תלמיד בכיתות ד-ט ילמד בתחום דעת אחד לפחות באמצעות ספר דיגיטלי או באמצעות מערכי שיעור מתוקשבים ללא רכישת הספר המודפס. בשונה מספרי הקריאה המודפסים, מדגישים במשרד החינוך את התועלת הטמונה ביכולת לעדכן את הספרים כדי להתאימם למציאות המשתנה ללא הרף.

השאלות

1. בכותרת כתוב: "עדיין לא נפרדים מהנייר". למה הכוונה בכותרת זו, לפי הטקסט?

- ₁ אנשים ממשיכים לקרוא ספרים מודפסים על נייר.
- ₂ אנשים מתקשים להיפרד מספרים שקראו.
- ₃ הכתיבה על נייר עדיין רווחת בציבור.
- ₄ תעשיית הנייר עדיין משגשגת.

2. "הספר הדיגיטלי הוא חלק בלתי נפרד מתעשיית הספרים בעולם מאז ראשית המאה ה-21." (שורות 1-2)

א. במשפט זה אין –

- ₁ שם תואר.
- ₂ שם עצם.
- ₃ כינוי גוף.
- ₄ פועל.

ב. העתיקו מהמשפט שבמסגרת שני צירופי סמיכות.

1. _____

2. _____

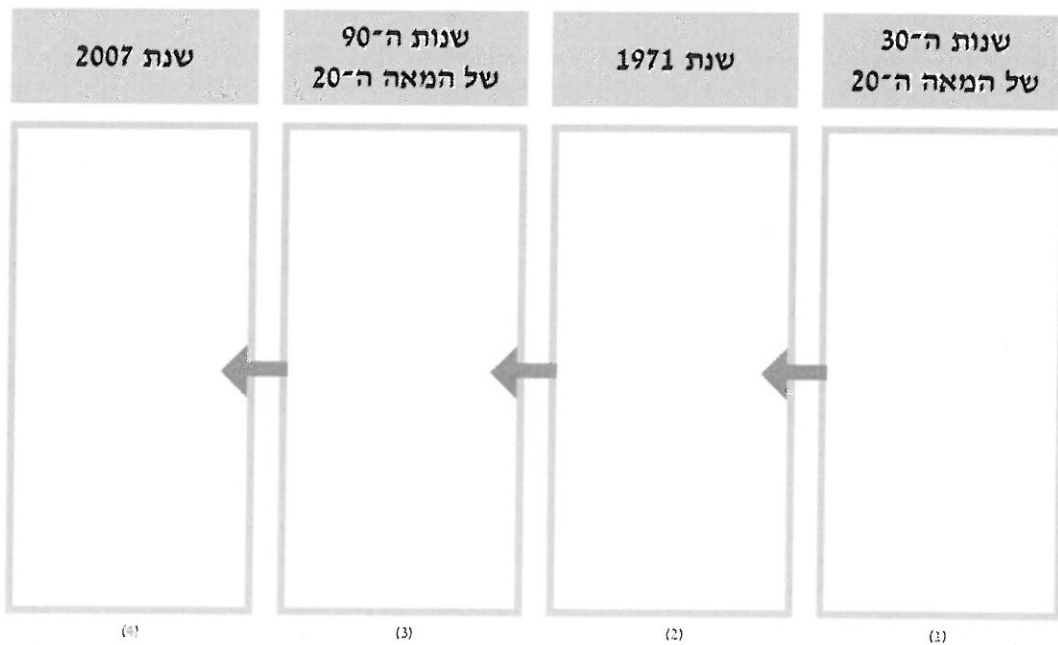
3. בתחתית עמוד 4 כתובות הערות שוליים.

לאיזה מתפקידי הערות השוליים מתאימה הערת השוליים מספר 4?

- 1 להפנות את הקורא למידע נוסף בנושא המוזכר בטקסט.
- 2 להרחיב מידע על אירוע או על דמות שהוזכרו בטקסט.
- 3 לציין את המקור שממנו הובא המידע הכתוב בטקסט.
- 4 למסור מידע מתומצת על כותב הטקסט.

4. לפניכם ציוני זמן הקשורים להתפתחות הספר הדיגיטלי.

כתבו בקצרה מתחת לכל אחד מהם את **האירוע** או את **הפעולה** שהתרחשו בו.

5. מה הקשר בין דבריו של ניקולס גרופונטה (שורות 16–17) ובין ממצאי הסקרים (שורות 25–32)?

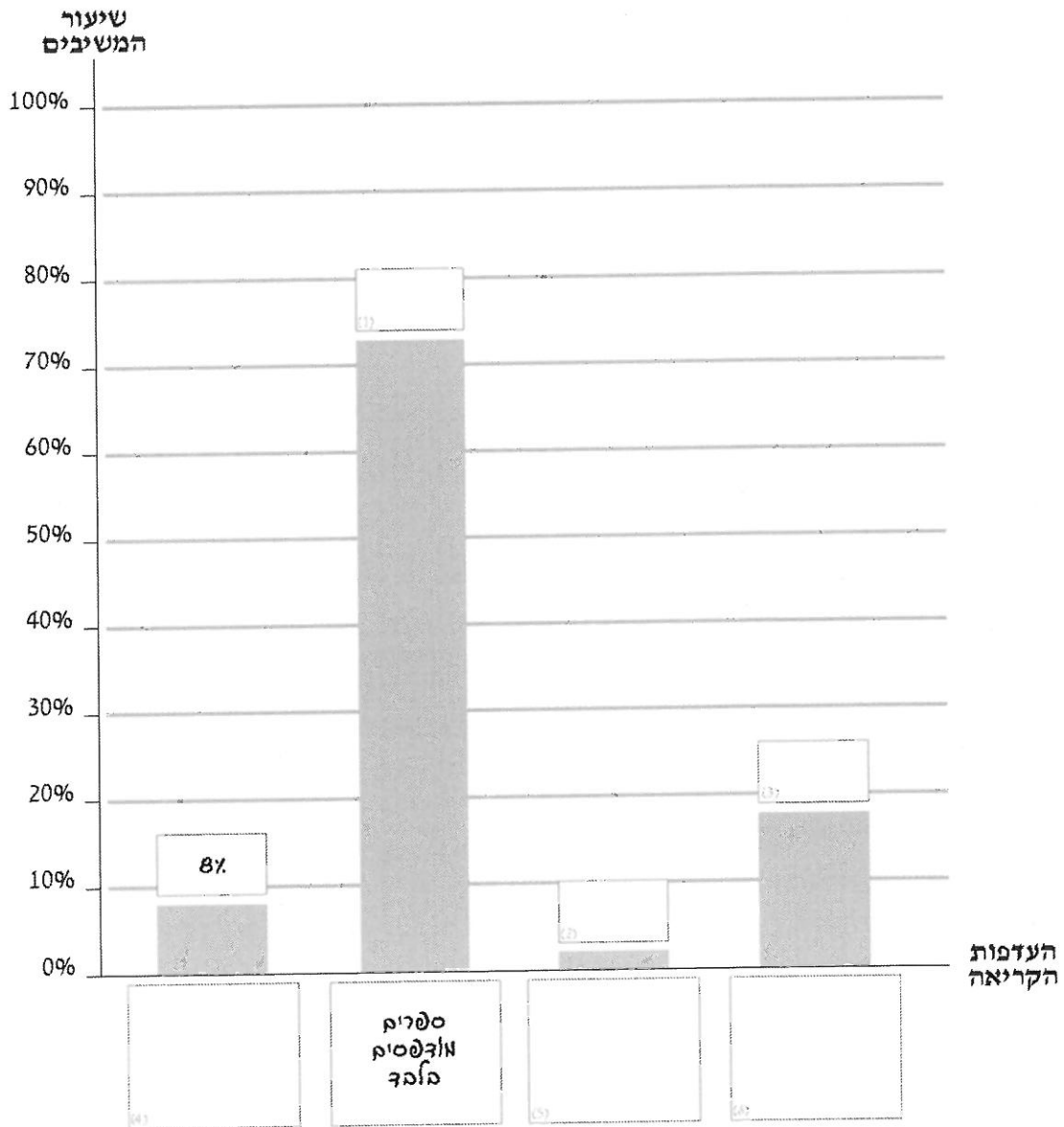
- ₁ הכללה ופירוט
- ₂ סיבה ותוצאה
- ₃ טענה והפרכה
- ₄ בעיה ופתרון

6. בשורות 17–18 כתוב: "הספר המודפס ממשיך להתקיים ואף להתזיק בחלק הארי של תעשיית הספרים ושל תרבות הקריאה..."
מה פירוש הביטוי **בחלק הארי**?

- ₁ בחלק המודפס
- ₂ בחלק המיוחד
- ₃ בחלק הרשמי
- ₄ בחלק העיקרי

7. לפניכם תרשים המציג את נתוני הסקר הכתובים בשורות 29–32.
 א. השלימו את המידע החסר בתרשים בשש המשבצות הריקות.

העדפות קריאה בישראל 2015

ב. כתבו משפט המשווה בין הנתונים שבשתי העמודות האמצעיות.

8. א. כותב הטקסט מציג **חסרונות** של הספר הדיגיטלי.

ציינו שניים מהחסרונות.

1.

2.

ב. לפניכם תיאור של שני מצבים שבכל אחד מהם בא לידי ביטוי יתרון של הספר הדיגיטלי.

כתבו **יתרון** מתאים **המוזכר בטקסט** ליד כל תיאור (אין לחזור על אותו יתרון).

1.

הוצאת ספרים החליטה
להפיק חלק גדול
מהספרים באופן דיגיטלי
כדי לחסוך בנייר.

2.

בבית האבות רכשו ספרים
דיגיטליים לדיירים
שראייתם לקויה.

9. בשורה 8 כתוב "פרויקט גוטנברג".

העתיקו מהטקסט שתי מילים או שני ביטויים שבהם למירכאות יש תפקיד דומה לזה שבשורה 8.

1. _____

2. _____

10. בטקסט כתוב שמשרד החינוך תומך בהטמעת ספרי לימוד דיגיטליים בבתי הספר. כתבו שתי סיבות לכך לפי הטקסט והסבירו אותן.

1. _____

2. _____

11. הטקסט הוא חלק מדוח שנתי.

סמנו ✓ ליד שני מאפיינים בולטים של דוח שאפשר לזהות בטקסט זה.

(1) _____ עובדות

(2) _____ דימויים

(3) _____ המלצות

(4) _____ אמצעי שכנוע

(5) _____ גישה אובייקטיבית

12. הקשר בין המילים נייח – נייד הוא כמו הקשר בין המילים –

ספר – מחברת. ₁

סגור – פתוח. ₂

נטוע – שתול. ₃

נע – תנועה. ₄